

las hij vlijtig de Instituten van Keizer Justiniaan. Toch gelooven wij hem, als hij in de Meimaand van 1779 aan Posthuma schrijft: „Justiniaan en de nachtegaal verdragen „elkander zoo slecht!”

Dat de heer van Haersma dezen Gouverneur gaarne zoo lang mogelijk bij zijne zonen wenschte te houden, valt ligt te begrijpen. In een certificaat, afgegeven den 8. Augustus 1779, betuigt hij, „dat het hem in de hoogste „graad zeer zoude doen, wanneer zijne kinderen van „zoo braven meester beroofd werden.” En de Crane zelf schreef, in eene aantekening van veel lateren tijd, „dat „hij bij deze achtenswaardige familie zulk een aangenaam „onthaal vond, dat de betrekking, uit keuze ontstaan, „weldra in vriendschap en wederzijdsche hartelijke belang- „stelling overging.” En echter haakte hij zeer naar eene bestendige, eene openbare betrekking. In September 1776 was zijn vader, tot dien tijd steeds Conrector der Hoornsche school, aldaar tot Rector aangesteld, in de plaats van J. Biman, wien het emeritaat was verleend, en de Praeceptor J. Fortman was tot Conrector opgeklommen. Reeds toen had het den jongeling zeer begeerlijk geschenen, om, zoo hij het Praeceptorat onder zijnen vader mogt kunnen deelachtig worden, naar zijne beminde geboortestad, ouders en vele lieve vrienden, weder te keeren. Doch die wensch was onvervuld gebleven. In 1779 mogt het hem te Alkmaar te beurt vallen. Nadat hij bij den Rector der Alkmaarsche school, Isaac de Leeuw, een examen had afgelegd, werd de Crane den 27. Augustus daar tot Praeceptor der eerste school aangesteld, en, met vergunning van Curatoren, wederom naar Friesland vertrokken zijnde, aanvaardde hij zijnen post, na

zijne terugkomst van daar, op 11 October, toen hij juist 21 en een half jaar oud was.

Zeer kort echter zoude zijn verblijf te Alkmaar duren. In dezelfde maand October begon hij te sukkelen aan de derdendaagsche koorts, die hem met kleine tusschenpoozen bijna dertien maanden is bijgebleven. In het voorjaar bezocht hij, deels uit vriendelijke belangstelling, deels tot herstel van zijne gezondheid, de familie van Haersma, te Buitenpost. En het geschiedde zekerlijk niet buiten den vermogenden invloed van den Grietman van Achtkarspele, dat hij den 14. September 1780, in de plaats van Richaeus van Ommeren, tot Rector en Gymnasiarcha (3) der scholen van Dockum beroepen werd. Reeds den 4. November aanvaardde hij dien post metter daad, doch eerst den 18. Junij van het volgende jaar plegtig, door het houden eener Oratio: *De studio literarum elegantiorum vel in quovis vitae genere humanissima ac liberalissima animi remissione.*

Weldra was de Crane met Dockum en zijne ingezetenen bevriend. Hij beminde de Friezen, met wier aard hij in vele opzigten overeenstemde. En in beschaafde kringen, bij liefhebbers van wetenschap, van vrij onderzoek, van letteren en schoone kunsten, was hij, dien het niet aan frisschen levenslust ontbrak, even gaarne als wél gezien. Aan zoodanigen had Dockum in die dagen geen gebrek. Hij vond er eenen kring van liefhebbers van muziek, waar hij zich aansloot. Doch wat meer voor hem beteekende, al ras maakte hij kennis met een jong man van zijnen leeftijd, » een mensch, » zoo als hij aan Posthuma

(3) Aan deze betrekking was niet alleen het bestuur van de Latijnsche, maar tevens dat van de Nederduitsche, scholen verbonden.

schreef, » van een edel hart, een beminnaar van de schoone
» wetenschappen, een lezer van Hoogduitsche en Fransche
» literatuur.” Deze jonge man, — Taco Schonegevel, —
werd weldra zijn meer gemeenzame vriend. Ook de vader
van dezen was een aller achtting waardig man, die op de
verdere vorming van de Crane's karakter, en op de ont-
wikkeling zijner levenswijsheid, den grootsten invloed heeft
geoeffend. Deze was het middelpunt van eenen kring van
beminnaren der geschied- en zedekundige wetenschappen,
in welken de beste werken, in die vakken uitkomende,
gemeenschappelijk gelezen en vervolgens besproken wer-
den. De Crane en de jonge Schonegevel behoorden er
toe; zoo ook Thijs Feenstra, die zich later te Leeuwarden
vestigde, en, naar ik gis, ook de Predikant F. van der
Ploeg. Met aandoening herdacht de Crane die vereeni-
ging, en hem, die er de ziel van was, den ouden Herke
Schonegevel, bij het overlijden van laatstgenoemden, voor-
gevallen in 1802, in eenen troostenden brief aan diens
zoon. Met eene welsprekendheid, die uit het hart opwelde,
ontboezemde hij deze lofspraak op zijnen ontslapenen grij-
zen vriend: » Die edele denkwijze, die regt kalme be-
» daardheid van geest, welke, door niets beneveld, zijne
» doordringende schranderheid het onbelemmerd vermogen
» verzekerde, van altijd de zaken in hare ware gedaante
» en betrekkingen te zien, zich niet overijlde, en met
» waardigheid het beste wist te kiezen; die zichtbare ziel-
» rust, die op ongeveinsde godsvrucht en deugdsbewust-
» heid rustede; die lieve goedwilligheid, om elk te helpen,
» elk te raden, elk goed te doen, die niemand uitsloot;
» die nederigheid, die, als zijner eigene grootheid onbewust,
» zijne eigene kleine gebreken gulhartig openlegde; dat
» stille, eenvoudige, kunsteloze, hetgeen al zijn doen
» kenmerkte, en in elk bevoegd oog eene verhevene waarde
» gaf; — doch mijne pen kan alle die edele trekken niet

„schetsen, welke, in eene zachte smelting vereenigd, mij
„het beeld voorstellen van dezen wijzen en deugdzamen
„christen.”

Onder de vrienden, welke de Crane zich te Dockum verwierf, verdienen vooral ook genoemd te worden de Remonstrantsche Predikanten Mart. Stuart en C. W. Westerbaen (4).

Het was te Dockum ook, dat de Crane in den echt trad met Trijntje Groenewoud, eene burgerdochter uit die stad, daar geboren den 8. Maart 1757. Het huwelijk werd voltrokken den 2. Junij 1782, te Roordahuizum, waar de broeder der bruid, Johannes Jacobus Groenewoud toen Predikant was. Deze vrouw, met welke hij meer dan 50 jaren mogt vereenigd zijn, schonk hem den 26. Mei 1783 eene dochter, Clasina gedoopt, bij welken naam zij zelve later dien van Martina aannam. Nog werden hun den 10. November 1786 tweelingen geboren, een zoon en eene dochter, die echter beide kort na de geboorte kwamen te sterven aan de kinderpokken, waar zij mede besmet raakten, doordien de vader daaraan, tijdens hunne geboorte, ziek lag. Voorts bleef Clasina Martina van dezen echt de eenige vrucht, welke den volwassen leeftijd bereikte.

Te Dockum sleet de Crane geëerd en bemind, en hoogst nuttig in zijnen kring, acht genoegelijke jaren. De school bloeide onder zijn bestuur. Met zijnen Conrector Sjaarda, een man van reeds meer gevorderde jaren, leefde hij in de beste verstandhouding. Verscheidene bekwame jongelingen hadden hunne eerste vorming aan hem te danken; velen ook werden van elders aan zijne zorg ter geheele opvoeding in zijn huis toevertrouwd. Onder zijne leerlingen mag genoemd worden Anne Regnerus de Wendt,

(4) Zie *Letter- en geschiedkundige verzameling*, blz. 29.

onlangs als President der Algemeene Rekenkamer in hoogen ouderdom overleden; ook de nog levende Nestor der Friesche regts-, staat- en geschiedkundigen, Mr. Daam Fockema, van wien ik aangeteekend vind, dat hij den 16. Julij 1787, met eene oratie *de eo quod patrias debemus*, van de school promoveerde.

Dat de Crane, levendig en vurig van aard, geen koel en onzijdig aanschouwer bleef bij de patriottische opgewondenheid, welke toen overal in ons vaderland, en ook in geene geringe mate te Dockum heerschte, kan ons niet bevreemden, noch ook, dat hij zich in 1785 aan het exercitiegenootschap aansloot.

Gedurende zijn verblijf te Dockum kwam de Crane onderscheidene malen elders in aanmerking: als in 1784 voor het Rectoraat te Gouda, in 1785 voor dat te Culemborg; geen van beiden ten zijnen aanzien met eenig gevolg. Even zoo was het gegaan met zijne plaatsing op eene nominatie voor het Professoraat te Franeker, ter vervanging van den overledenen Professor *historiarum et eloquentiae*, Joannes Schrader, in 1784, wiens leerstoel toen werd opgedragen aan den Middelburgschen Rector Theodorus van Kooten.

Eindelijk werd hij den 24. April 1788 beroepen tot Rector der Latijnsche scholen te Enkhuizen, werwaarts hij in Julij daaraanvolgende metter woon vertrok, en er den 18. Augustus zijne inaugurele oratie hield. Zoo bevond hij zich weêr in het beminde Westfriesland, in de nabijheid van zijne dierbare ouders. Maar wederom voor korten tijd. Zijn verblijf te Enkhuizen duurde zelfs niet lang genoeg, dat hij er eene blijvende herinnering van zijn onderwijs zou kunnen achter laten. Misschien waren er de scholen vóór zijne komst in eenig verval geraakt, al-

thans hij had er op zijne eigene klassen geen enkelen leerling. En reeds den 15. November van het zelfde jaar 1788, werd hij, op voordragt van Curatoren der Friesche Hoogeschool, onder welke hij in zijnen ouden patroon, den Grietman van Haersma, eenen ijverigen begunstiger had, door den Prins Erfstadhouder benoemd tot *Historiarum et Eloquentiae Professor Ordinarius te Franeker* (5).

De Crane aanvaardde zijne nieuwe eervolle loopbaan op den 17. en 19. Februarij van het volgende jaar 1789, met het houden van twee publieke lessen, in het groot auditorium, voor de geheele *Civitas Academica*, ook alle de Professoren, die hunnen nieuwen en onbekenden collega met uitnemende vriendelijkheid ontvangen hadden, en door hunne herhaalde tegenwoordigheid bij zijne tweede les (dat anders niet veel gebeurde), een bijzonder blijk van goedkeuring gaven. Zijne lessen strekten ter inleiding op een privaat collegie, dat hij vervolgens houden zou, over Cicero's boekje, *De Amicitia*. In de eerste les handelde hij over den bitteren haat tusschen P. Sulpicius, den volks-tribuun, en den Consul Q. Pompejus, en schetste hij de gesteldheid van Rome bij den dood van Scipio Aemilianus. In de tweede ontwikkelde hij het karakter van C. Laelius.

Hierop voorloopig naar Enkhuizen teruggekeerd, kwam hij den 24. April met zijn gezin te Franeker, vertoonde den 1. Mei zijn diploma aan den academischen Senaat, waardoor hij regt van zitting in dat collegie verkreeg, en begon den 5. Mei zijne gewone lessen.

Op den 15. Junij hield hij eene inaugurele oratie *de perfecto historico*. In deze schoone verhandeling legde hij

(5) De Crane werd én te Doekum, én later wederom te Enkhuizen, als Rector opgevolgd door Ecco Epkema. Zie diens *Levensschets*, van J. van Leeuwen, blz. 10.